11/06/2022

Το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής

/ Ορθόδοξες Προβολές

Η Ορθόδοξη Εκκλησία έχει καθορίσει δύο Σάββατα, τα οποία αφιερώνει στους κεκοιμημένους της. Είναι τα μεγάλα Ψυχοσάββατα, το ένα πριν από την Κυριακή της Απόκρεω και το άλλο πριν από την Κυριακή της Πεντηκοστής. Για την ιστορία και μόνο ας γνωρίζουμε ότι η καθιέρωση του Σαββάτου προ των Απόκρεω ως Ψυχοσαββάτου, έγινε μαλλον και αυτό κατ᾽ απομίμησιν του Σαββάτου προ της Πεντηκοστής, που ήταν και το μόνο που υπήρχε αρχικά.

Αυτές τις μέρες η Ορθόδοξη Εκκλησία τελεί την από κοινού μνημόνευση όλων των απ’ αιώνος κεκοιμημένων. Το Σάββατο πρό της Πεντηκοστής όμως έχει μία ειδική σημασία για τη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας, με τον αναμνηστικό της χαρακτήρα,επειδή ειναι σε στενό δεσμό με την εορτή της καθόδου του Αγίου Πνεύματος, αφού και οι κεκοιμημένοι αισθάνονται την ανάγκη της κοινωνίας με το Χριστό και με ολόκληρη την Εκκλησία. Αυτό βέβαια μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια του Αγίου Πνεύματος, που κάνει το Χριστό παρόντα στην Εκκλησία.

Το Σάββατο επιλέχτηκε ως εβδομαδιαία ημέρα της μνημόνευσης των κεκοιμημένων ακόμη από την χριστιανική αρχαιότητα. Αυτή την ημέρα η Εκκλησία ενθυμείται και τιμά τους μάρτυρες, τους ομολογητές, μνημονευοντας «τους αγίους, ενδόξους και πανευφήμους αποστόλους, τους αγίους, ενδόξους και καλλινίκους μάρτυρες, τους οσίους και θεοφόρους πατέρες ημων» , αλλά και τους «εν ορθή τη πίστη κεκοιμημένους».

Αργότερα με το ίδιο σκεπτικό, δηλαδή ως σημείο σεβασμού προς την ημέρα της ανάπαυσης και γνωστό όντως ότι οι κεκοιμημένοι αναπαύονται σε σχέση με όλα τα επίγεια πράγματα, οι Άγιοι Πατέρες όρισαν το Σάββατο ως ημέρα μνημόνευσης αυτών που ολοκλήρωσαν την επίγεια ζωή τους:

«Ἐν Σαββάτῳ δὲ ἀεὶ τὴν των ψυχών μνείαν ποιούμεθα, ὅτι τὸ Σάββατον, κατάπαυσιν σημαίνει Ἑβραϊστί καὶ των τεθνεώτων τοίνυν ως των βιωτικων καὶ των λοιπών ἁπάντων καταπαυσαμένων κἂν τῇ καταπαυσίμῳ των ἡμερών, τὰς υπὲρ αυτών δεήσεις ποιούμεθα, ὃ δὴ καὶ ἐπὶ πᾶν κεκράτηται γίνεσθαι Σάββατον».(Συναξάριο Ψυχοσαββάτου Απόκρεω)

Παρότι κάθε Σάββατο τελούνται ακολουθίες για τους κεκοιμημένους, η Εκκλησία κανόνισε ειδικές μέρες του εκκλησιαστικού έτους στις οποίες τελείται ειδικά η μνημόνευση των απ’ αιώνος κεκοιμημένων και τις τοποθέτησε στο πλαίσιο του κινητού λειτουργικού κύκλου. Αυτές οι ημέρες είναι το Ψυχοσάββατο της Απόκρεω, την περίοδο του Τριωδίου, και το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής, την περίοδο του Πεντηκοσταρίου, έχοντας τα δύο Σάββατα ένα στενό δεσμό μεταξύ τους.

Σχετικάμε το Ψυχοσάββατο της Απόκρεω, ο χριστιανός «προτού να ταυτιστεί με τον Αδάμ, ώστε να παρασύρει στην κίνηση της μεταπτώσεως του ολόκληρη την ανθρώπινη φύση, πρέπει να προενεργεί αυτή τη διάβαση από την υπόσταση στη φύση διά«της λειτουργικής μνήμης», συνοψίζοντας, σε μίαμέρα, το αμέτρητο πλήθος των πιστών που με την ύπαρξή τους έχουν σημαδέψει την πορεία του χρόνου».(Μακάριος Σιμωνοπετρίτης-Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic)

Όσον αφορά το Ψυχοσάββατο της Πεντηκοστής, τοποθετημένο πριν την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος, μας κάνει να συνειδητοποιήσουμε ότι όλοι “είμαστε σεσωσμένοι διά της θυσίας του Χριστού.

Και τούτο γιατί γεννηθήκαμε εν Χριστώ μέσω του Βαπτίσματος και ενδυναμωθήκαμε στην εν Χριστώ ζωή διά των άλλων Ιερών Μυστηρίων της Εκκλησίας.

Όλοι μαζί, λοιπόν, ζώντες και κεκοιμημένοι είμαστε μέλη της Εκκλησίας, διά της κοινωνίας με το Θεό, και όλοι δικαιούμαστε να λάβουμε την Πεντηκοστή το περίσσευμα των δώρων του Αγίου Πνεύματος. Συνεχίζοντας τη σκέψη μας πάνω σ' αυτή την ιδέα λέμε ότι αυτή η ημέρα θυμίζει σε μας που ζούμε ακόμα στη γη και την υποχρέωση που έχουμε, να προσευχόμαστε ο ένας για τον άλλον, όπως συμβουλεύει και ο Απόστολος Ιάκωβος και είναι σαφές ότι με τον όρο «άλλον» εννοούμε τόσο τους ζωντανούς όσο τους κεκοιμημένους, επειδή και αυτοί είναι οι«εν Χριστώ» αδελφοί μας.

Μένοντας στη σημασία της ίδιας εορτής, παραθέταμε τη σχετική αναφορά στο Πεντηκοστάριο, όπου, ευθύς εξ' αρχής, πριν να καταγραφούν όπως συνήθως οι τυπικές διατάξεις, αναφέρεται: «Μνήμην ἐπιτελούμεν πάντων των ἀπ' αἰώνος κοιμηθέντων ευσεβείς, ἐπ' ἐλπίδι ἀναστάσεως ζωῆς αἰωνίου».

Η αναγκαιότητα των προσευχών της Εκκλησίας για τους κεκοιμημένους, συνδεδεμένεσμε αυτή την ημέρα της ευσεβούς ανάμνησης, αιτιολογείται από τους Αγίους Πατέρες με ένα τρόπο εντυπωσιακό:

«Ἐπειδή τινες ἄωρον πολλάκις ἐπὶ ξένης επέστησαν θάνατον ἐν θαλάσσῃ τε, καὶ ἀβάτοις ὄρεσι, κρημνοῖς τε καὶ χάσμασι, καὶ λοιμοῖς, καὶ λιμοῖς, καὶ πολέμοις, καὶ ἐμπρησμοῖς, καὶ κρημοῖς, καὶ ἄλλους παντοίους θανάτους Ἐπομεμενηκότες ἴσως δέ, καὶ πένητες ὄντες καὶ ἄποροι, καὶ των νενομισμένων ψαλμῳδιών, καὶμνημοσύνων ουκ ἔτυχον φιλανθρώπως οἱ θεῖοι Πατέρες κινούμενοι, κοινώς μνείαν τούτων ἁπάντων τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ποιεῖσθαι ἐθέσπισαν, ἀπὸ των ἱερών Ἀποστόλων διαδεξάμενοι, ἵνα καὶ οἰμὴ των νενομισμένων ἀνὰμέρος, διά τινος συμβάματος τετυχηκότες, τῇ νIν κοινῇμνείᾳ κἀκεῖνοι περιλαμβάνοιντο δεικνύντες, ως καὶ τὰ υπὲρ αυτών γινόμενα, μεγάλην αυτοῖς προξενεῖ τὴν ωφέλειαν».(Συναξάρι του Σαββάτου της Απόκρεω.Τριώδιον,)

Αν αναρωτηθούμε γιατί επιλέχτηκε αυτό το Σάββατο, και όχι άλλο, για τη μνημόνευση των απ' αιώνος κεκοιμημένων, η απάντηση είναι η εξής.

Το εν λόγω Σάββατο προηγείται την κάθοδο του Αγίου Πνεύματος. Η μνημόνευσή τους τελείται σε συνδυασμό με την εορτή της ημέρας προκειμένου να απολαμβάνουν και οι κεκοιμημένοι τα δώρα του Αγίου Πνεύματος. Το Άγιο Πνεύμα είναι Αυτό που συνεχίζει το σωτηριολογικό έργο του Χριστού και το έργο του Αγίου Πνεύματος δεν περιορίζεται μονάχα στους ζωντανούς, αλλά έκχέεται και στους κεκοιμημένους, καθόσον και αυτοί είναι μέλη της Εκκλησίας του Χριστού.

π. Δημητρίου Αθανασίου – Πηγή: imconstantias.org.cy